

«Διαπιστώσεις από τον Εθνικό Διάλογο για την Παιδεία στην Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση»

Ομιλία του Προέδρου του ΣΑΤΕ και Αντιπροέδρου του ΤΕΙ Αθήνας Καθηγητή **Μιχάλη Μπρατάκου** στο Τομεακό Αναπτυξιακό Συνέδριο του ΕΠΕΑΕΚ με θέμα: «**Η Νέα Στρατηγική για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση 2007-2013**»

Κύριε Γενικέ, κύριε Πρόεδρε του Συνεδρίου, κύριες και κύριοι το θέμα που θα σας αναλύσω τώρα είναι οι διαπιστώσεις που ετέθησαν στο τραπέζι του διαλόγου, ύστερα από 4, συνεδριάσεις της ολομέλειας του ΕΣΥΠ και της ολομέλειας του ΣΑΤΕ.

Θα σας πω και εγώ μερικά λόγια γενικότερα για την παιδεία, πριν μπω στο καθ'αυτό θέμα, έτσι όπως είναι σήμερα και όπως ήταν πάντα η παιδεία, που για την Ελλάδα δεν αποτελεί αγαθό μόνο για λίγους, αλλά αναγνωρίζεται ως κοινωνικό αγαθό το οποίο το κράτος πρέπει να εγγυάται ποιοτικά και ποσοτικά.

Συγκεκριμένα το Σύνταγμα στο άρθρο 2, παράγραφος 1 διακηρύσσει ότι «**η ανάπτυξη και προαγωγή της τέχνης και της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας, αποτελεί υποχρέωση της πολιτείας**». Η υποχρέωση αυτή ανάγεται και ανυψώνεται σε υψίστη εντολή στη παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου που λει ότι «**η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους**».

Η εκπαιδευτική πολιτική από χρόνια έχει εξελιχθεί σε επιστήμη, η οποία συστηματικά προσπαθεί να απαντά στα ερωτήματα και να ικανοποιεί τις ανάγκες του ευρύτερου κοινωνικού, οικονομικού χώρου θέτοντας ως βασικό στόχο τη βελτίωση της ποιότητας, της παρεχόμενης εκπαίδευσης για μια παιδεία που να προσαρμόζεται συνέχεια στις ανάγκες της νέας τεχνολογίας, της κοινωνικής εξέλιξης και να σεβεται την εθνική ιστορική αλήθεια.

Ένα χρόνο πριν, το Νοέμβριο του 2004 η κυβέρνηση προ ημερήσιας διάταξης στην ολομέλεια της Βουλής δεσμεύτηκε έναντι του ελληνικού λαού και έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λήψη μέτρων βελτίωσης εκσυγχρονισμού και αναμόρφωσης της εκπαίδευσης. Προκειμένου να ε-

πιτύχει το σκοπό του το υπουργείο Παιδείας ενεργοποίησε το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, το ΕΣΥΠ και στις 21 Ιανουαρίου του 2005 ξεκίνησε τον εθνικό διάλογο για την παιδεία.

Το μήνυμα που τότε έστειλε ο Πρωθυπουργός στη πρώτη πανηγυρική συνεδρίαση ήταν ότι περιμένει από το διάλογο που άμεσα ξεκινά να προκύψει ένα βιώσιμο και αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα, που να χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία της συνέπειας, της συνέχειας, της σταθερότητας και της μακροπρόθεσμης προοπτικής.

Το μήνυμα αυτό είχε ανταπόκριση τόσο στα Κόμματα της αντιπολίτευσης, όσο και στην εκπαιδευτική κοινότητα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, αλλά και στους εκπροσώπους φορέων και κοινωνικών ομάδων με τελικό συμπέρασμα, τουλάχιστον πέντε πρώτες συνεδρίες τη συμμετοχή του στο διάλογο για το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, διότι αυτό πάσχει και θα πρέπει να αναμορφωθεί σε όλες τις βαθμίδες από τη προσχολική αγωγή ως την ανώτατη εκπαίδευση.

Βασικός στόχος της ανώτατης εκπαίδευσης, είναι η σύνδεση με τη παραγωγική διαδικασία και την αγορά εργασίας. Είναι η παραγωγή νέας γνώσης, μέσω της έρευνας, για την ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου, τον οποίον καλείται να υπηρετήσει. Πώς όμως θα παίξει αυτό το ρόλο όταν η ανώτατη εκπαίδευση έχει να υποστεί διορθωτική παρέμβαση επί του δεκάτου από το 1986; Για τούτο ο διάλογος έπρεπε να αρχίσει και ορθώς άρχισε από την ανώτατη εκπαίδευση, πανεπιστημιακή και τεχνολογική, που έχουν τις μεγάλες εκκρεμότητες, τις οποίες καλόν είναι να θυμηθούμε. Με πρώτη **τη διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση**. Δηλαδή, την **αξιολόγηση των ιδρυμάτων** η οποία θα

χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Ακολουθεί η **αλλαγή του θεσμικού πλαισίου** ώστε τα ιδρύματα να αποκτήσουν περισσότερη ελευθερία, μακροχρόνιο προγραμματισμό και ευελιξία στην οικονομική διαχείριση και αυτονομία.

Επίσης η **πιστοποίηση πανεπιστημιακών μονάδων** και μονάδων ΤΕΙ, η **κινητικότητα** στον ευρωπαϊκό χώρο και η **αναγνώριση** των πτυχίων. Τα **ευρωπαϊκά διαπανεπιστημιακά προγράμματα** σπουδών. Η **συμμετοχή των ιδρυμάτων σε δίκτυα ευρωπαϊκών συνεργασιών**.

Στη δεύτερη συνεδρίαση του ΕΣΥΠ στις 16.2.2005 καθορίστηκε μετά από πολύωρη συζήτηση η ατζέντα των θεμάτων που διεξοδικά θα έπρεπε να συζητηθούν στις επόμενες συνεδρίες, η οποία περιελάμβανε τέσσερις βασικούς άξονες.

1. Δαπάνες, με υποσύνολα τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης ΕΠΕΑΕΚ, ΚΠΣ και υποδομές από δημόσιες επενδύσεις.
2. Δομή και διάθεση της εκπαίδευσης.
3. Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες και
4. Εκπαιδευτικοί.

Στις συζητήσεις που ακολούθησαν στις επόμενες τρεις συνεδριάσεις 28 Φεβρουαρίου, 22 Μαρτίου και 30 Μαρτίου, επεκράτησε το θέμα της χρηματοδότησης των ιδρυμάτων. Πανεπιστημίων και ΤΕΙ με ιδιαίτερη έμφαση στην υποχρηματοδότηση των ΤΕΙ. **Κοινή διαπίστωση όλων των συμμετεχόντων στο διάλογο ήταν ότι τα ΤΕΙ υποχρηματοδοτούνται ουσιαστικά.**

Το 2004 η σχέση των επιχορηγήσεων στο σύνολο της επικράτειας μετα-

ξύ Πανεπιστημίων και ΤΕΙ ήταν 100.800.000 ευρώ για τα ΤΕΙ συνολικά και 175.000.000 ευρώ για τα Πανεπιστήμια. Αυτό δίνει μια σχέση 100 προς 56 δηλαδή, ουσιαστικά η χρηματοδότηση των ΤΕΙ σε σχέση με αυτή των πανεπιστημίων ήταν 56%. Στη πραγματικότητα όμως, η σχέση αυτή είναι πολύ μικρότερη, διότι τα ΤΕΙ από τους τακτικούς προϋπολογισμούς καλύπτουν και τις αμοιβές των εκτάκτων καθηγητών και τις δαπάνες για τα συγγράμματα των φοιτητών. Τα ποσά αυτά εάν αφαιρεθούν από το σύνολο των προϋπολογισμών των ΤΕΙ, παραμένει ένα υπόλοιπο της τάξεως των 23.000.000 ευρώ για τη κάλυψη όλων των υπολοίπων λειτουργικών δαπανών. Έτσι η ουσιαστική αντιστοιχία χρηματοδότησης Πανεπιστημίων και ΤΕΙ έχει μία σχέση 9,3 προς 1. Ενώ διαθέτουν τον ίδιο αριθμό φοιτητών.

Παρά την υποχρηματοδότηση της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης διαπιστώθηκε ότι τα ιδρύματα αυτά τα τελευταία χρόνια ακολουθούν μία δυναμική εξελικτική πορεία και ενώ στην αρχή είχαν να αντιμετωπίσουν την αρνητική έως επιφυλακτική στάση της ελληνικής κοινωνίας και πολεμήθηκαν θα έλεγα από μια σειρά Συλλόγων και φορέων του επιστημονικού και επαγγελματικού χώρου σήμερα με σκληρή δουλειά στην εκπαίδευση και στη παραγωγή, οι απόφοιτοι αναγνωρίζονται ως στελέχη στην αγορά εργασίας με μεγάλη απορροφητικότητα.

Ακόμα οι πτυχιούχοι της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης γίνονται δεκτοί για μεταπτυχιακές σπουδές σε πανεπιστήμια του εσωτερικού και εξωτερικού με υψηλά στάνταρ, όπου διαπρέπουν. Αυτό σημαίνει ότι η Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση, παρά το πλήθος των προβλημάτων που αντιμετωπίζει αγωνίζεται σε εκπαιδευτικό επίπεδο οι απόφοιτοί της να αποκτήσουν τα εχέγγυα εκείνα, δηλαδή, επιστημονική γνώση, κριτική

σκέψη, ανάπτυξη δεξιοτήτων που θα τους καταστήσουν ικανούς να παρακολουθούν και να συμμετέχουν στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και απαιτήσεις της κοινωνίας της γνώσης.

Όπως ήταν φυσικό το θέμα της χρηματοδότησης κυριάρχησε και στο διάλογο της πρώτης μεγάλης εκκρεμότητας που ανέφερα προηγουμένως και αυτή είναι η αξιολόγηση των Πανεπιστημίων και TEI. Στο σημείο αυτό τονίστηκε η **δέσμευση της κυβέρνησης, για αύξηση των δαπανών της παιδείας μέχρι το τέλος της 4ετίας στο επίπεδο του 5% του ΑΕΠ και για έρευνα στο 1,5%** πράγμα που θα έκλεινε το άνοιγμα της ψαλίδας - όπως είχε πει τότε ο κύριος γενικός - που υπάρχει σήμερα μεταξύ Πανεπιστημίων και TEI ενώ θα βελτιώνει τις υποδομές, τον εξοπλισμό και τη ποιότητα της εκπαίδευσης.

Η ποιότητα όμως δεν ξεκινά μόνη της, το εργαλείο της είναι η αξιολόγηση, είναι μία λέξη που τρομάζει τον Έλληνα, αναγκαία όμως, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις από την οποία θα είναι διασφαλισμένες και αντικειμενικές.

Διαπιστώθηκε ότι τα TEI είπαν να στην αξιολόγηση, διότι θεώρησαν ότι δεν είναι ξεκομμένα από τη χρηματοδότηση και από κάποιες θεσμικές προσαρμογές.

Τάχτηκαν υπέρ της αξιολόγησης εάν πρώτο, η χρηματοδότηση της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, μπορεί να φτάσει στο ίδιο επίπεδο με εκείνο των Πανεπιστημίων μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα 3, 4 ετών, δηλαδή, να αποκτήσει κοινή αφετηρία με εκείνη των Πανεπιστημίων.

Δεύτερο στο διάστημα αυτό **να αρθούν οι αγκυλώσεις που υπάρχουν στο θεσμικό πλαίσιο, των νόμων 1404 και 2916** και να δίνουν τα ακαδημαϊκά χαρακτηριστικά ενός Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος που είναι η διενέργεια έρευνας υπό τη γενικότερή της μορφή και η διενέργεια αυτοδύναμων μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών. Με άλλα λόγια η ακαδημαϊκή ολοκλήρωση των TEI.

Τρίτο, να **προσληφθεί μεγάλος αριθμός μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού με τα υψηλά προσόντα**, όπως ο νόμος τα ορίζει, ώστε το εκπαιδευτικό έργο που θα παρέχεται να είναι πιστοποιημένο. Από τον διεξαχθέντα διάλογο για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού τομέα προέκυψε ότι η αξιολόγηση έχει ως βασικό στόχο τη διαρκή εγρήγορηση των ιδρυμάτων ώστε να προ-

σαρμόσουν το στρατηγικό τους σχεδιασμό στις παράκατω αρχές:

Να εξετάζουν τις κοινωνικές τάσεις και να παράγουν επιστημονικό δυναμικό που να αντιπροσωπεύει τη κοινωνική ζήτηση, για τα επόμενα δέκα, είκοσι ή και τριάντα χρόνια.

Να μελετούν τις υφιστάμενες δομές στο παγκόσμιο χώρο και να εναρμονίζουν τις διαδικασίες τους με τα πετυχημένα ξένα πρότυπα αποφεύγοντας λανθασμένες διαδικασίες, ή αυτές που δεν ταιριάζουν στον κοινωνικοπολιτικό μας χώρο.

Να προσαρμόζουν εγκαίρως τις δομές, τις διαδικασίες και το δυναμικό που παράγουν στις κοινωνικές αλλαγές και επιστημονικές επιτάξεις.

Να προσφέρουν την καλύτερη δυνατή τεχνολογία.

Να επανασχεδιάσουν τη μελλοντική τους μορφή, τόσο σε επίπεδο ιδρύματος Πανεπιστήμιο TEI, όσο και σε επίπεδο σχολών και τμημάτων.

Το κύριο ζητούμενο από το διάλογο που προέκυψε είναι ο εντοπισμός των αδυναμιών της ανώτατης εκπαίδευσης σε επίπεδο Τμήματος Σχολής Πανεπιστημίου ή TEI και η υπόδειξη διορθωτικών παρεμβάσεων για τη βελτίωση του παραγόμενου έργου.

Τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων TEI είναι ένα άλλο σοβαρό ζήτημα που για πολλά χρόνια τανιζέει την ανωτάτη εκπαίδευση. Σύμφωνα με το άρθρο 25 παράγραφος 2, του νόμου 1404 του 83, ισχύει ότι οι σπουδές σε κάθε τμήμα καταλήγουν στην απόκτηση πτυχίου που δίνει τη δυνατότητα άσκησης ενός επαγγέλματος.

Στους πτυχιούχους της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, αναγνωρίζονται επαγγελματικά δικαιώματα και αυτά καθορίζονται με Προεδρικά Διατάγματα, τα οποία εκδίδονται με πρόταση του αρμόδιου υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Το αργότερο 6 μήνες πριν την αποφοίτηση των πρώτων σπουδαστών TEI. Για τις υπάρχουσες ειδικότητες και προκειμένου για τις νέες ειδικότητες, ταυτόχρονα με τη δημιουργία του νέου τμήματος.

Από το 1989 επί συνόλου 90 ειδικοτήτων έχουν εκδοθεί Προεδρικά Διατάγματα για 52 ειδικότητες και είναι σε εκκρεμότητα οι υπόλοιπες 38 ειδικότητες συν τρεις ακόμα του Προεδρικού Διατάγματος 318 του 94 το οποίο πέσει ακύρωσε η ολομέλεια του Συμβουλίου Επικρατείας μετά από προσφυγή του Τεχνικού Επιμελητηρίου, σύνολο 41 ειδικότητες.

Ο διάλογος για το θέμα αυτό άρχισε

στο ΣΑΤΕ και συνεχίζεται, λαμβάνοντας υπόψη τους λόγους ακύρωσης του Προεδρικού Διατάγματος 318 από το Συμβούλιο Επικρατείας που απαιτεί ότι θα πρέπει να καθορίζεται κατά τρόπο σαφή και συγκεκριμένο το είδος των επιτρεπόμενων επαγγελματικών πράξεων και να προκύψει από τα στοιχεία που συνοδεύουν τη σχετική πράξη ότι τα κριτήρια είναι αμιγώς γνωστικά, δηλαδή, τελούν σε αντιστοιχία με τις θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις που οι εν λόγω πτυχιούχοι έχουν πράγματι αποκτήσει από τις σπουδές τους.

Με άλλα λόγια στη συνεδρίαση της Ολομέλειας του ΣΑΤΕ στις 25 Οκτωβρίου 2005, διαπιστώθηκε ότι η προσέγγιση του θέματος των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων πρέπει να γίνεται προσεκτικά με καταγραφή συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων που να αντιστοιχούν ακριβώς στο περιεχόμενο και στο επίπεδο σπουδών των πτυχιούχων TEI, ώστε να είναι συνταγματικά επιτρεπτές.

Έτσι λοιπόν, ολοκληρώθηκαν μετά από διάλογο τα περιεχόμενα σπουδών και τα επαγγελματικά δικαιώματα δύο νέων τμημάτων. Του τμήματος Σχεδιασμού και Παραγωγής ενδυμάτων στο παράρτημα TEI Θεσσαλονίκης στο Κιλκίς και του Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ξύλου και επίπλου παράρτημα TEI Καρδίτσας και έγιναν επίσης 4 μετονομασίες τμημάτων του TEI Αθήνας και του TEI Μεσολογγίου.

Η αναβάθμιση και ποιοτική βελτίωση της Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της κοινωνίας απετέλεσε προϊόν του διαλόγου. Στόχος, η ανώτατη τεχνολογική εκπαίδευση πρέπει να εξοπλίζει τους νέους με δεξιότητες και ικανότητες υψηλού επιπέδου σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κοινωνίας και της οικονομίας.

Οι λόγοι: Η ανώτατη τεχνολογική εκπαίδευση δεν είναι ακόμα ανταγωνιστική σε ένα ευρωπαϊκό περιβάλλον. Χρειάζεται να εκσυγχρονιστεί, να αναβαθμιστεί και να ανταποκριθεί στις ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης, χρειάζεται να εισαχθούν κίνητρα βελτίωσης της ποιότητας των ιδρυμάτων μέσω του ανταγωνισμού μεταξύ τους, για τη βελτίωση των επιδόσεών τους, για την ανάπτυξη της έρευνας την αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών τους.

Ποιες είναι οι προτεινόμενες λύσεις, πέραν από τη χρηματοδότηση που ανέφερα; Για να γίνουν όλα τα άλλα, θα πρέπει να αναθεωρηθεί ριζικά το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των TEI με μέτρα αλλαγών που επικεντρώνονται στο καθεστώς κρατικής

ρύθμισης του αριθμού φοιτητών, στην εξάρτηση από το υπουργείο, στον τρόπο διοίκησης, στην ανάπτυξη του ακαδημαϊκού τους έργου, στις μισθολογικές εξελίξεις, στην επιλογή των εισερχόμενων φοιτητών, στους κανόνες λειτουργίας και άλλα. Επί πλέον χρειάζεται να αναβαθμιστούν ποιοτικά τα προγράμματα σπουδών των ιδρυμάτων, να ξεκινήσει το σύστημα ακαδημαϊκής αξιολόγησης και να αναπτυχθεί η έρευνα.

Τελειώνοντας θα έλεγα ότι η Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση από το διάλογο διαπιστώθηκε ότι έχει και όραμα και αρχές. Όραμά της είναι η διαμόρφωση του Έλληνα αποφοίτου, ο οποίος θα ζήσει μέσα σε μία ενωμένη ευρωπαϊκή κοινότητα, του Έλληνα πολίτη στην Ευρώπη χωρίς σύνορα. Ένας πολίτη που πρέπει να χαρακτηρίζεται από αίσθημα ευθύνης, ενός πολίτη με ελεύθερη και ολοκληρωμένη προσωπικότητα, πολίτη δημοκρατικά και κρατικά σκεπτόμενου, πολίτη δυναμικού καλλιεργημένου, συνεργάσιμου και συγχρόνως ικανού να ανταγωνιστεί επί ίσους όρους τους πολίτες των άλλων χωρών της Κοινότητας.

Οι βασικές αρχές, για την Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση είναι:

- 1. Αξιοκρατία. Η αξιοκρατία επιτυγχάνεται με συνεχή αξιολόγηση. Πρέπει να αξιολογούνται όλοι οι φορείς και όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας ώστε η αξιολόγηση να λειτουργεί ως ο αναγκαίος ανατροφοδοτικός μηχανισμός, για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος.**
- 2. Η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να θεωρείται μια λειτουργία που διαρκεί βίου. Η δια βίου μάθηση να αποτελέσει θεμελιώδη αρχή του συστήματος εκπαίδευσης. Είναι απαραίτητη η παροχή στερεών θεωρητικών βάσεων οι οποίες διευκολύνουν και τις αναγκαίες και συνεχείς προσαρμογές.**
- 3. Την εποχή της παγκοσμιοποίησης και σε μια κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών είναι εντελώς απαραίτητη για ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν ριζικά το τοπίο της εκπαίδευσης, τον τρόπο διδασκαλίας και μάθησης, τον τρόπο μελέτης, αλλά και τον τρόπο έρευνας και αξιολόγησης. Και**
- 4. Η διαρκής σύνδεση της εκπαίδευσης με τη παραγωγική διαδικασία και την αγορά εργασίας, πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο των σχεδιασμού του περιεχομένου των σπουδών.**

Ευχαριστώ πολύ.